

Dansk Vejtidskrift og vejhistorie i 90 år

Denne artikel bygger for en stor del på artiklen i DV's 75-års jubilæumsnummer "Dansk Vejtidskrift og vejhistorie" af Ivar Schacke og Georg Christiansen, Dansk Vejhistorisk Selskab.

Carl Johan Hansen, Dansk Vejhistorisk Selskab
cjhansen22@gmail.com

Aage Rudolph Christensen, som var premierløjtnant i Ingeniørkorpset og docent i vejbygningsfaget på Polyteknisk Læreanstalt, blev 1. juni 1917 udnævnt til professor i Vej- og Jernbanebygning. A.R. Christensen var en markant personlighed af den gamle skole, og der går endnu sagn om hans pædagogiske principper. Blandt de studerende blev professoren omtalt som "Sablen", fordi han efter sigende holdt sin tiltrædelsestale iført fuld uniform, altså med sabel. Professor A.R. Christensen stiftede Dansk Vejtidskrift i 1924 og var dets redaktør til 1. juli 1950, da det blev medlemsblad for Dansk Amtsvejinspektørforening.

En af historierne om den markante professor går på, at der før en mundtlig eksamen altid skulle være tre studerende ("vidner") til at følge eksaminationen i vejbygning. En eksaminand – ikke helt korrekt påklædt (uden slips) – blev kaldt op og modtaget af Sablen med ordene: "Ja, jeg kender Dem jo ikke, men hvis de Herrer, der sidder derhenne – og som De påstår er Deres kolleger – siger god for, at De er den, De udgiver Dem for at være, kan jeg godt eksaminere Dem". Den eksamination kom der vist ikke noget godt ud af.

Dansk Vejtidskrifts første årgang

I de første år udkom Dansk Vejtidskrift fire gange om året. I det første nummer var der hverken skrevet et forord eller angivet et mål for udgivelsen af bladet. Men i det fjerde anføres det i overskriften, at "Tidskriftets Formaal er at arbejde til Gavn for de danske Veje og at forøge Interessen for Vejspørgsmaalets Teknik og Økonomi". De første fire hæfter er interessant læsning. F.eks. indførtes allerede i nr. 2 rubrikken "Spørgsmaal og Svar" med

følgende introduktion: "Dansk Vejtidskrifts Abonnenter vil ved henvendelse til Redaktionen kunne faa besvaret almindelige tekniske og juridiske Spørgsmaal, der vedrører Vejene. De stillede Spørgsmaal og deres Svar vil saa senere blive offentliggjort under denne Overskrift".

Det må kaldes service over for abonnenterne, som måtte betale hele 8 kr. årligt for Vejtidskriftet. Det var ikke mindst sognerådsmedlemmer, som benyttede sig af tilbuddet. F.eks. som dette "om det er muligt paa anden Maade at faa mere ud af Brosten end ved at lade dem slaa til Skærver". Og svaret lød: "at det er muligt at omhugge dem til Chaussésten, og man undgaar derved at sende Penge ud af Landet, hvad der i øjeblikket maa tillægges ikke ringe Betydning".

Dansk Vejtidskrift annoncerede i første årgang en prisopgave vedrørende "Vandets og Frostens Indvirkning paa Vejene". Præmien var på 500 kr. for den bedste besvarelse. Rubrikken "Ministerielle Afgørelser M.M." så også dagens lys i 1924 – og den har vist sig mere levedygtig end prisopgaven.

Ekstrahæfte i 1925

I 1925 afholdtes "Det nordiske Vejmøde i København 18. - 20. Maj". Det var det 4. møde i "Den skandinaviske (nordiske) Vejkomité", som var oprettet i 1923 mellem repræsentanter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige, der deltog i en PIARC-vejkongres i Sevilla. Ved mødet blev "Kongeriget Island" optaget som medlem af komiteen.

Figur 1. "Extrahæftet" fra 1925.

Arbejdet i komiteen døde dog ud i de næstfølgende år, og samarbejdet inden for vejområdet mellem de nordiske lande blev først genoptaget for alvor 19. juni 1935, da Nordisk Vejteknisk Forbund blev oprettet ved den 1. nordiske vejkongres i Stockholm. NVF-samarbejdet fungerer fortsat fint efter næsten 80 år, i de seneste år stadig med forkortelsen NVE, men siden 2008 med navnet Nordisk Vejforum.

Anledningen til mødet i 1925 var 150-året for "tilladelse til almindelig færdsel på hovedlandevejen fra København til Fredensborg" – færdiggørelsen af Danmarks første hovedlandevej i 1775. Året efter blev hovedlandevejen København - Roskilde færdig.

På de 2 mødedage blev der holdt 15 foredrag, som er gengivet i Dansk Vejtidskrift og derudover samlet i et "Extrahæfte". To indlæg var om dansk vejhistorie: J.T. Lundbye's "Veje i Danmark i ældre Tid" og overvejinspektør L.A. Madsen's "Vejvæsenets ældre Historie". Andre vejhistoriske emner blev omtalt af de nordiske deltagere og gæster fra Island og Frankrig.

Dansk Vejtidskrift og Dansk Vejhistorisk Selskab

Danske Vejhistorisk Selskab (DVS) blev oprettet i 1982. Formålet var "at fremme interessen for den historiske udvikling af vejbygning og vejtrafik i Danmark" og "at arbejde for oprettelsen af et vejmuseum".

Dansk Vejtidskrift har lige fra DVS's start fungeret som meddelelsesblad for DVS. Det har været meddelelser fra DVS om arrangementer mv., vejhistoriske artikler og artikler om oprettelsen af et dansk vejmuseum, et forhold som har været en stor hjælp for DVS.

DVS har udarbejdet en oversigt over vejhistoriske artikler i DV, dækkende perioden fra DV's start i 1924 til 1993. Der er desværre ikke udarbejdet en sådan liste fra årene efter 1993, men antallet af vejhistoriske artikler i DV er optalt for perioden 1993 - 2009.

Der er for de 85 år i perioden 1924 - 1999 tale om ca. 370 større og mindre artikler og indlæg, i gennemsnit 20 for hver 5-års periode. I perioden efter 2000 omfatter det også især kortere indlæg (arrangementer mv. i DVS, Vejhistorisk hjørne, som normalt er på 1-2 sider), mens det i perioden før overvejende har været tale om længere artikler. Det er dog imponerende meget for et så udpræget teknisk tidsskrift, der end ikke har nævnt ordet "vejhistorie" i sin oprindelige formålsparagraf.

Det største antal artikler i DV var i 1993 i forbindelse med fejringen af 200-året for Danmarks første samlede vejlov, "Vejforordningen om Vejvæsenet i Danmark af 13.

december 1793". Der er tale om hele 8 artikler om Vejforordningen mm. og 4 kortere indlæg om fejringen af jubilæet. Fejringen skete bl.a. ved en særudstilling om vejforordningen på Danmarks Vejmuseum og afholdelsen af et nordisk seminar. Seminaret resulterede i udgivelsen af foredragene i bogen Braut 1.

De noget kortere indlæg de senere år skyldes sikkert også, at DVS i 2000 starter udgivelsen af et halvårligt tidsskrift "VEJ-HISTORIE", hvori bringes længere artikler om vejhistoriske emner.

200-års jubilæet resulterede også i, at DVS opslugte et forskningsstipendium om en fremstilling af "Det overordnede danske vejnets udvikling siden 1793". Stipendiet resulterede i udgivelsen i 2001 af den første samlede bog om Danmarks vejhistorie, "Fra chaussé til motorvej" af Steffen E. Jørgensen - en bog på 608 sider.

Danmarks vej museer

Historien om et vejmuseum i Danmark er rigtig trist. Etablering af et dansk vejmuseum opstod ved Statens Vejlaboratoriums 50-års jubilæum i 1978, hvor en af gaverne var en gammel damptrølle fra 1931. Et dansk vejmuseum var som nævnt også et af DVS's formål. I 1988 blev vedtægter for vej-museet godkendt og en bestyrelse blev nedsat. Resultatet blev, at 12. juli 1991 kunne den første udstilling åbnes i Danmarks Vejmuseum i en nyopført bygning på Farø med en flot udsigt til Farøbroernes skræstagsbro. Bygningen, som skulle være 1. etape af 3 for et samlet vejmuseum, var tegnet af den berømte arkitekt Henning Larsen.

Desværre måtte man i januar 1996 erkende, at vej-museets økonomi ikke stod til at redde, og en konkurs blev resultatet. Genstandene mv. blev opmagasineret først i Hedehusene og senere flyttet til andre steder, hvilket selvfølgelig ikke var godt for genstandenes tilstand.

Der arbejdedes i de følgende år på en genoprettelse af et dansk vejmuseum, f.eks. i Storebæltsforbindelsens udstillingsbygning, som blev ledig efter forbindelsens åbning i 1998. Der etableres først et museumsudvalg, som i 2000 afløses af "Foreningen til oprettelse af Danmarks Vej- og Bromuseum", hvor DVS står som igangsætter. Der arbejdes i de kommende år på at få et vej- og bromuseum op at stå, og der indsamles en del sponsorstøtte. I DVS-regi udarbejdes et forslag med planer mv. til etablering af et nyt vejmuseum, udarbejdet af vej-museets sidste direktør, dr.phil. Per Ole Schousbo, arkitekt Ib Møller m.fl.

Det flerårige arbejde resulterer i, at det i Trafikaftalen fra november 2003 bestemmes, at Danmarks Vej- og Bromuseum skal

etableres. Museet skal bl.a. *belyse udviklingen i vej- og brobygnings-teknik samt vejenes og broernes kulturhistoriske og samfundsmæssige betydning*. Det skal etableres i tilknytning til Andelslandsbyen Nyvang ved Holbæk. Der afsættes 2 mio. kr. årligt i driftsbevilling og 10 mio. kr. til etableringen. En bestyrelse med fhv. trafikminister Kaj Ikkast som formand blev nedsat i 2005, og dens første opgave bliver at ansætte en leder af det nye museum. *Cand.mag. Helle Schummel* blev ansat som museumschef i 2005.

Sideløbende med arbejdet med selve museet blev det i 2006 en vigtig opgave at få fortalt historien om amternes store arbejde inden for vejvæsenet, idet amterne blev nedlagt i slutningen af 2006. Det resulterede i bogen "Lige ud ad landevejen – Med hestevogn og bil på amternes veje 1868-2006".

Efter nogle års arbejde kunne Danmarks Vej- og Bromuseum med deltagelse af flere end 500 gæster åbnes 21. juni 2011. Dermed lagde Danmark sig på linje med de andre nordiske og baltiske lande, som alle har vej-museer. Det nye vej- og bromuseum var kun første etape for museet, og allerede i 2012 var museet da klar til at næste etape kunne gå i gang: etablering af den historiske vej, som i form af et 8-tal, der snoede sig uden om bygningen, skulle vise vej- og brobygningen fra oldtid til nutid – fra vadested til motorvej. Det var især private firmer, som skulle stå for dette arbejde.

Næsten samtidigt, som anlægget af den historiske vej skulle påbegyndes i marken, kom chokket: Transportministeriet meddelte, at det havde besluttet at tilbagetrække museets driftsbevilling på ca. 2½ mio. kr. med virkning ved udgangen af 2012. Museet skulle lukke for publikum 31. august – det var efter 1 år, 2 mdr. og 10 dages åbning. Det skulle altså ske efter, at der igennem årene var investeret ca. 33 mio. kr. i Vej- og Bromuseet. Der blev fra flere sider protesteret kraftigt mod denne absurde beslutning, bl.a. selvfølgelig i Trafik & Veje, men intet hjalp. Effekter, genstande, køretøjer, bog- og tidsskriftsamling, udstilling osv. blev i de efterfølgende måneder spredt rundt omkring i landet – "for alle vinde". Det var den sørgelige historie om dansk vej-museums skæbne.

Dansk Vejhistorisk Selskab har, som det forstås, meget stor grund til at lykønske Dansk Vejtidskrift/Trafik & Veje med 90 års jubilæet og ansvarshavende redaktør Svend Tøfting med hans 25-års jubilæum og takker for den store imødekommethed over for Selskabet. Vi håber meget, at det gode samarbejde vil fortsætte i årene fremover. ■